

The Impact of Urban Poverty on Access to Urban Service and Social Polarization Case Study: Shahriar City

Hafez Mahdnejad^{1*}, Mohammad Bayat²,

1- Assistant Professor of Geography & Urban Planning, Sayyed Jamaledin Asadabadi University, Asadabad, Iran

2- M.A in Urban Management, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 6 July 2020

Accepted: 9 November 2020

Extended Abstract

Introduction

Urbanization of poverty has occurred in today's world and the poor fate is tied to cities. Urban poverty is a complex and multifaceted concept. In the sense that it is not limited solely to economic or income indicators, it also includes social-cultural and physical indicators. The immigrant poor cannot afford to pay for housing costs in affluent neighborhoods, so they settle in marginal, worn-out and inefficient textures. As a result, poverty zones have appeared in the form of marginalization and informal settlements. In Iran, more than 20 million people live in urban slums, so that 11 million of them have been settled in informal settlements and 9 million in worn-out textures. Meanwhile, Shahriyar city is known as one of the Tehran province emigrant centers. Accordingly, present paper purpose is to evaluate poverty various indicators from the citizen's perspective of Shahriar city. Also, it has been measuring access to services and amenities among the Shahriyar city neighborhoods by using of the neighbor nearest model.

Methodology

The current research is applied and its method is descriptive-analytical. Statistical society is consisting of Shahriar city neighborhoods residents (about 248675 people). The statistical sample is obtained through the Cochran formula, which is equivalent to 322 people. The statistical sample is distributed and completed by using of the Likert scale between neighborhoods' residents. In this study, with a preliminary study of 50 samples from the questionnaires, the Cronbach's alpha coefficient for the its reliability was 0.73. Thus questionnaire has a satisfactory reliability. In addition, the neighbor nearest model has been used in order to evaluate the Shahriyar city neighborhoods, in terms of access to facilities and services (access to emergency services, recreation and sports centers, administrative centers, urban facilities and educational centers). To test the hypotheses, regression variance and Spearman have been used.

Results and discussion

The research findings show that some of physical characteristics have a positive effect on the semantic level of more than 95%. These indicators are included of housing ownership rate, population density, person in the room; residential housing without gas, electricity, drinking water, toilets and bathrooms; the number of households in a residential unit, the number of

---

* - Corresponding Author (Email: h.mahdnejad@gmail.com)

Copyright © 2020 Journal of Sustainable City. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution- noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages provided the original work is properly cited.

people in a residential unit and the type of building skeleton, the lifespan of the building, the area of the residential unit. A number of economic and social indicators have gained a positive impact on the significance level of more than 95%. These indicators are included of aging, the number of people with disabilities, fertility rates, infant mortality rates, illiteracy rates, higher education rates. People have stated that in the event of an income increase, 12% consider education as a priority, %40 has been taken into account their environment physical condition improvement, about %11 have placed car purchases in the first place, approximately %27 consider switching to other neighborhoods and %11 have considered other criteria for their cost priorities. The results have confirmed that the accumulation of poverty in worn-out textures and informal settlements and unbalanced distribution of facilities and services in the city of Shahriyar. According to the results of the neighbor nearest mean model, Z score for access to emergency services, office centers, urban facilities and educational centers is equal to -4.76, -6.5, -4.83, and -7.3. Therefore, spatial distribution of these services in the Shahriyar city is cluster at %95 level. Meanwhile, Z score for recreation and sports centers access is -0.28, so the spatial distribution of these services in the Shahriyar city level have distributed randomly.

Conclusions

Poverty has been concentrated in the worn-out textures and informal settlements of Shahriar city. The poor neighborhoods of Shahriar city include of North and South Boradabad, Mohammadiyeh, Kershad, Farhang, Taleghani, Kohnese, Sink", while its worn-out texture adapts to the neighborhoods of North and South Boradabad, Kohnz, Kareed and Farhang. The results of research have confirmed that the urban services clustering and the social and spatial exclusion emergence. This situation has led to a kind of spatial mismatch in Shahriyar city. In fact, the social capital of the Shahriyar city impoverished areas has been decayed due to physical, natural, financial, social, symbolic, human and managerial causes. Accordingly, the main suggestions of this research are as follow:

- ❖ Prioritizing the public transportation expansion, especially in the city marginal sectors;
- ❖ Implementing the green belt to control the city disorganized development and use of infill spaces such as abandoned, worn-out and empty land;
- ❖ The development of basic services such as libraries, clinics, green spaces, schools and cultural facilities in poor areas or slum;
- ❖ Residents economic empowerment through local loan and savings fund creation, job skills training, supporting small and medium-sized manufacturing workshops and exploiting home-based businesses capacity (especially women);
- ❖ Determination of residential unit's documents status and increase the sense of belonging to the place among the residents
- ❖ Creating centers for crisis management, especially against earthquakes and local forces training.

Keywords: Urban poverty, Socio-Economic Indicators, Service access, Zone Poverty, Shahriar City.

تأثیر فقر شهری بر دسترسی به خدمات شهری مطالعه موردی: شهر شهریار

حافظ مهدنژاد^۱ - استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه سید جمال‌الدین اسدآبادی، اسدآباد، ایران
محمد بیات - کارشناسی ارشد مدیریت شهری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۸/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۶

چکیده

شهری شدن فقر پدیده‌ای است که شهرهای معاصر را به سمت نابرابری سوق داده است. در این میان شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی بر شکل‌گیری گستره‌های فقر شهری تأثیر می‌گذارند. بر همین اساس هدف مقاله حاضر ارزیابی شاخص‌های مختلف فقر در میان شهروندان شهر شهریار و تأثیر آن بر دسترسی به خدمات شهری و قطبش اجتماعی است. پژوهش حاضر از نوع کاربردی است که داده‌های آن با استفاده از پرسش‌نامه و داده‌های ثانویه طرح‌های توسعه شهری گردآوری شده است. جامعه آماری شامل ساکنان شهر شهریار است که با استفاده از فرمول کوکران و روش تصادفی، تعداد ۳۲۲ نفر می‌باشد. برای تحلیل داده‌ها از واریانس رگرسیون، آزمون اسپیرمن و شاخص نزدیک‌ترین همسایه استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از بین شاخص‌های کالبدی، میزان مالکیت مسکن، تراکم جمعیت، نفر در اتاق؛ نسبت واحد مسکونی فاقد گاز، برق، آب آشامیدنی، توالت و حمام؛ تعداد خانوار در واحد مسکونی، تعداد نفر در واحد مسکونی و نوع اسکلت بنا، عمر بنا، مساحت واحد مسکونی از ضریب تأثیر مثبتی در سطح معناداری بیش از ۹۵٪ برخوردار هستند. از میان شاخص‌های اقتصادی-اجتماعی نیز میزان درآمد خانوار، میزان بار تکفل، نسبت اجاره نشینی، نرخ بیکاری، دسترسی به کامپیوتر، نرخ مالکیت اتومبیل، بعد خانوار، میزان سالخوردگی، تعداد معلولان، نرخ باروری، میزان مرگ و میر کودکان، نرخ بی‌سوادی، نرخ تحصیلات عالی ضریب تأثیر مثبتی در سطح معنی‌داری بیش از ۹۵٪ را نشان می‌دهند. نمره Z حاصل از میانگین نزدیکترین همسایه برای دسترسی به خدمات اضطراری، مراکز اداری، تأسیسات شهری و مراکز آموزشی به ترتیب برابر با ۴/۷۶، ۶/۵، ۴/۸۳ و ۷/۳- است. از این رو توزیع توزیع فضایی این خدمات در سطح شهر شهریار خوشه‌ای می‌باشد. نتایج بیانگر تجمع فقر در کانون‌های سوم (شهریار) و چهارم (امیریه یا بردآباد) شهر شهریار است که بافت‌های فرسوده و سکونتگاه‌های غیررسمی بخش‌های بزرگی از این پهنه‌ها را تشکیل داده است.

واژگان کلیدی: فقر، بافت فرسوده، سکونتگاه غیررسمی، ناهمخوانی فضایی، شهر شهریار.

مقدمه

باور عمومی بر این است که فقر در جهان در حال توسعه به سرعت شهری شده است. جرارد پیل (روزنامه نگار و ناشر مشهور ۱۹۹۶) اظهار داشته است روزگاری فقرای شهری عمدتاً در مناطق روستایی زندگی می‌کنند اما در جهان مدرن، سرنوشت آنها با شهرها گره خورده است (Ravallion et al, 2007:2). مرکز اسکان بشر (۲۰۰۳) و کیزی و کیزی^۲ (۲۰۰۷) به ترتیب از آن به عنوان شهرنشینی در چهره فقر^۳ و شهرنشینی تحت فقر^۴ تعبیر کرده‌اند (Awinia- Mushi, 2013:6). درک فقر شهری با کمبود منابع مادی آغاز شده و به پدیده‌ای چندبعدی و پیچیده گسترانده شده است. به طور عادی فقر به عنوان نبود موارد مورد نیاز برای رفاه مادی بخصوص غذا، سرپناه، پوشاک، آب پاکیزه و سایر دارایی‌ها تعریف شده است (Joshi, 2014:7). به سخن بهتر به ناتوانی خانوار در فراهم ساختن معیشت کافی و راهبری یک زندگی اجتماعی و اقتصادی شایسته اطلاق می‌شود (Moges, 2013:20). افزون بر تعاریف مصرف‌مبنا و درآمد-مبنا، فقدان زیرساخت‌های اساسی از قبیل جاده‌ها، حمل‌ونقل، امکانات و تسهیلات بهداشتی، زیرساخت‌های آب، برق و گاز و همینطور فقدان صدا، قدرت و استقلال به عنوان عوامل تاثیرگذار بر رفاه افراد مطرح شده‌اند (Tolossa, 2010:3). از طرف دیگر، شهرنشینی روزافزون باعث شهری شدن فقر شده است. چنانچه به طور متوسط خط فقر شهری، ۳۰٪ بالاتر از خط فقر روستایی است. سهم فقرایی که با درآمد روزانه یک دلار در مناطق شهری زندگی می‌کنند، در فاصله سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۹۳ از ۱۹٪ به ۲۵٪ رسیده است؛ در حالی که سهم جمعیت شهری به عنوان یک کل از ۲۸٪ به ۴۲٪ رسیده است. بنا بر برآورد‌های موجود از یک میلیارد نفر افراد فقیر بیش از ۷۵۰ میلیون نفرشان در مناطق شهری سکونت دارند که از داشتن سرپناه مناسب و دریافت خدمات پایه محروم هستند، حدود ۳۷٪ جمعیت شهری کشورهای در حال توسعه در بخش غیررسمی شاغل و یک چهارم خانواده‌ها در فقر به سر می‌برند (مهدنژاد و پرهیز، ۱۳۹۶). در چنین شرایطی، شهرها در کشورهای در حال توسعه به مکان تمرکز فقر تبدیل شده و به مرور بخش زیادی از آنها به حاشیه کلان‌شهرها رانده می‌شوند (عباسی لیوسی و همکاران، ۱۳۹۷:۹۰). در نتیجه، در ایجاد مسکن، اشتغال، آموزش و بهداشت، وضعیت ناگواری را بر شهر اصلی تحمیل می‌کنند (ملک افضلی و همکاران، ۱۳۹۷:۸۵). در ایران نیز بر اساس آمارهای وزارت راه و شهرسازی بیش از ۲۰ میلیون نفر در سکونتگاه‌های فقیرنشین شهری زندگی می‌کنند که ۱۱ میلیون نفر از آنها در سکونتگاه‌های غیررسمی و ۹ میلیون نفر در بافت‌های فرسوده اسکان گزیده‌اند. بیشترین مناطق فقیرنشین شهری در استان تهران وجود دارد که به صورت یک هلال U شکل پیرامون کلانشهر تهران از کرج تا ورامین استمرار یافته است. افزون بر این، تمرکز بیش از ۲۰٪ جمعیت کشور در ۱٪ وسعت جغرافیایی کشور (استان تهران) موجب شکل‌گیری مناطق حاشیه‌نشین فراوانی شده است. در این میان شهر شهریار به خاطر نزدیکی به کلانشهرهای تهران و کرج به یکی از نقاط اسکان فقرا تبدیل شده است (مهدنژاد و پرهیز، ۱۳۹۶). جمعیت شهر شهریار طی دهه ۴۵-۵۵ نزدیک به دو برابر و طی سه دهه بعد هر کدام بیش از دو برابر شده است. به این ترتیب جمعیت این شهر طی چهل سال بیش از ۲۶ برابر شده است که گویای افزایش جمعیت شهر با متوسط نرخ رشد سالانه بیش از ۸/۵٪ می‌باشد. از آنجایی که فقرا توان پرداخت هزینه‌های مسکن در محله‌های برخوردار شهر شهریار را ندارند. بنابراین به سمت اسکان در مناطق حاشیه‌ای و بافت‌های فرسوده و ناکارآمد این شهر می‌روند. در نتیجه پهنه‌های فقر در قالب حاشیه‌نشینی و اسکان غیررسمی در شهر شهریار رخساره نموده است. استفاده از تحلیل‌های مکانی و تعیین پهنه-های فقر با استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی روش مناسبی برای شناخت و ساماندهی آنها به شمار می‌رود. در این رابطه پژوهش‌های زیادی صورت گرفته است. گوستافسون و سای^۵ (۲۰۲۰) به رشد فقر نسبی درآمدی طی سال‌های ۱۹۸۸-۲۰۱۳ پرداخته است. رشد درآمد در بخش‌های میانی توزیع درآمد نسبت به بخش‌های پایین‌تر، سریع‌تر بود. خطر

1. Gerard Piel

2. Kyessi & Kyessi

3. Urbanization in the face of poverty

4. Urbanization under poverty

5. Gustafsson & Sai

فقر نسبی در شهرهای چین در هر دو سال مورد مطالعه با نبود کار در بین اعضای بزرگسال خانواده، تحصیلات کم سرپرست خانوار، زندگی در یک شهر کم درآمد، تعداد فرزندان و پیر شدن و دریافت نکردن رابطه مثبتی داشته است. نتایج پژوهش زو و همکاران (۲۰۱۹) در خصوص ارزیابی سیاست‌های فقر در چین، نشان‌دهنده آن است که با توسعه سریع اقتصادی، جمعیت فقیر روستایی چین از ۲۵۰ میلیون در سال ۱۹۷۸ به ۷۰/۱۷ میلیون در سال ۲۰۱۴ کاهش یافته است. با وجود این، توانمندسازی افراد فقیر برای به اشتراک گذاشتن دستاوردهای رشد اقتصادی شتابان، کلید حل مسئله فقر است و با سیاست‌های اقتصادی مبتنی بر اقتصاد آزاد نمی‌توان این ۷۰ میلیون را از فقر نجات داد. نتایج پژوهش ماهر حسن و مه‌ابیر^۲ (۲۰۱۸) در خصوص محله‌های فقیرنشین بیانگر آن است که از لحاظ توزیع جغرافیایی، بیشترین محله‌های فقیرنشین شهری جهان در آفریقای زیرصحر (۵۵/۲٪) وجود دارد و پس از آن آسیای جنوبی (۳۰/۶٪) و آسیای شرقی و اقیانوس آرام (۲۵/۸٪) قرار دارد. در سطح کشور، تمام یازده کشور برتر با بیشترین جمعیت فقیرنشین شهری در آفریقا واقع شده‌اند و سودان جنوبی (۹۵/۶٪)، جمهوری آفریقای مرکزی (۹۳/۳٪) و سودان (۹۱/۶٪) بیشترین جمعیت را دارند. نتایج پژوهش ماکلینگ و دبورما^۳ (۲۰۱۸) در خصوص شرایط محله‌های فقیرنشین شهری و کیفیت زندگی در هند نشانگر آن است که فقر و محله‌های فقیرنشین دو روی یک سکه هستند و شدت مشکل محله‌های فقیرنشین، بازتاب سطح توسعه ایستا و نابرابری گسترده در درآمد و ثروت شهروندان است. اقتصاد هند در چند سال گذشته به طور متوسط ۸٪ رشد کرده است، اما هنوز یک چهارم از جمعیت ۱/۱ میلیاردی آن با کمتر از یک دلار در روز زندگی می‌کنند. نتایج پورتر کارونی و شارع پور (۱۳۹۹) در خصوص فراتحلیل فقر شهری در ایران، بیانگر آن است که از منظر روش‌شناسی، بیشتر از درجه آمار و اعداد، نقشه و جدول بررسی شده و چندان جایی برای صداها، روایت‌ها، تجارب زیسته و بازنمایی فرایند فقر توسط فقرای شهری وجود ندارد. همچنین تحقیقات کمتری در استان‌های با نرخ فقر شهری بالای صورت گرفته و کمبود تحقیقات فقرپژوهی در میان کودکان، زنان، معلولین و گروه‌های قومی کاملاً مشهود است. نتایج پژوهش اصغری‌پور و همکاران (۱۳۹۷) در خصوص تحلیل فضایی فقر شهری در جهت رسیدن به عدالت اجتماعی در محله دزاشیب تهران بیانگر آن است که تمرکز فقر در بخش‌های مرکزی و شرقی محله بیشتر بوده و عدم یکنواختی در توزیع خدمات عمومی شهری را در این بخش محله نمایش می‌دهد. بنابراین یافته‌های این پژوهش، بر شناخت نواحی فقیر محله و اهمیت ترسیم نقشه‌های فقر و از طرف دیگر چگونگی دسترسی به خدمات شهری در سطح محله تأکید دارد. نتایج پژوهش علوی و همکاران (۱۳۹۷) در خصوص فقر شهری بابل نشان داده است که منطقه ۵ در خوشه ۵ به عنوان مرفه‌ترین منطقه و مناطق ۱، ۱۲ و ۱۰ در خوشه ۱ فقیرترین مناطق می‌باشند. نتایج پژوهش موحد و همکاران (۱۳۹۶) بیانگر آن است که از ۶۰۰۱ بلوک کلان‌شهر تهران، ۲۳۱۲ بلوک خیلی فقیر، ۲۰۴۹ بلوک فقیر، ۱۰۶۸ بلوک دارای شرایط متوسط، ۴۵۸ بلوک مرفه و تنها ۱۱۴ بلوک در سطح خیلی مرفه قرار داشته‌اند. نتایج پژوهش زبردست و رضانی (۱۳۹۵) نشانگر وجود رابطه نسبی معناداری بین فقر شهری و دسترسی به خدمات شهری در شهر قزوین است، به طوری که شاخص فقر شهری با دو عامل خدمات پایه مسکن و خدمات سطح برزن همبستگی داشته و رابطه معناداری دارند. بر اساس نتایج پژوهش روستایی و همکاران (۱۳۹۵) توزیع فضایی - مکانی فقر در سطح شهر میان‌دوآب حاکی از آن است که از مجموع ۱۶۶۰ بلوک، ۴۲۹ بلوک خیلی فقیر (۲۶ درصد)، ۳۹۷ بلوک فقیر (۲۴ درصد)، ۳۶۴ بلوک متوسط (۲۲ درصد)، ۲۴۸ بلوک مرفه (۱۵ درصد) و ۲۲۴ بلوک نیز در سطح خیلی مرفه (۱۳ درصد) قرار دارند. نتایج پژوهش جواهری و همکاران (۱۳۹۳) نشانگر اختلاف فضایی فقر در محدوده شهر کامیاران است. نتایج این تحقیقات بوضوح نشان می‌دهد که فقر یک پدیده چندبعدی و شامل مولفه‌های کالبدی، اجتماعی و اقتصادی است. همین‌طور فقر شهری با نحوه دسترسی به خدمات و امکانات شهری و قطبش اجتماعی رابطه دارد و شهرها را به سمت دوقطبی شدن پیش می‌برد. بر همین مبنا مهم‌ترین فرضیه‌های پژوهش حاضر عبارت‌اند از:

1. Zou

2. Maher Hassan & Mahabir

3. Mawkhlieng & Debbarma

- ❖ پهنه‌های مکانی فقر شهری بر کانون‌های سوم (شهریار) و چهارم (بردآباد شمالی و جنوبی) شهر شهریار منطبق است.
- ❖ دسترسی خوشه‌ای ساکنان به خدمات و امکانات، شهر شهریار را به سمت دو قطبی شدن حرکت داده است.

مبانی نظری

نظریه‌های مختلفی از جمله اقتصاد سیاسی، محرومیت واقعی، قطبش اجتماعی و طرد اجتماعی-مکانی در ارتباط با فقر شهری مطرح شده است. اهداف نظریه اقتصاد سیاسی شناخت مداخلات توسعه جهت درک فرایندهای سیاسی و اقتصادی غالب در جامعه بخصوص انگیزه‌ها، روابط، توزیع و اختلاف قدرت بین گروه‌ها و افراد مختلف است که همه آنها تا حد زیادی بر نتایج توسعه تاثیر می‌گذارند (Mcloughlin, 2014:2; Carter, 2015:1). به طور ساده، اقتصاد سیاسی به تعاملات بین سیاست، اقتصاد، قانون و جامعه‌شناسی اطلاق می‌شود. گرچه برای اولین بار اصطلاح اقتصاد سیاسی در سده هجدهم جهت توصیف سازماندهی تولید در دولت-ملت‌های سیستم سرمایه‌داری جدید مورد استفاده قرار گرفت؛ با وجود این از میانه‌های سده نوزدهم مفهوم‌سازی و کاربرد آن به یک بحث میان‌رشته‌ای تبدیل گردید. چنانچه بر علوم سیاسی، اقتصاد و قانون متمرکز شد و همینطور چگونه محیط سیاسی و نهادهای سیاسی بر رفتار اقتصادی و اجتماعی تاثیر می‌گذارند. نمایندگان اصلی رویکرد اقتصاد سیاسی در سده‌های هجدهم و نوزدهم، آدام اسمیت، دیوید ریچارد و کارل مارکس بودند. با وجودی که رویکرد اقتصاد سیاسی در فرایندهای بنیادی تولید، توزیع و اولیت شرایط مادی بخصوص عوامل اقتصادی در تبیین زندگی اجتماعی ریشه دارد و از روش‌شناسی مارکس در تبیین پدیده و مفهوم فقر استفاده می‌کند اما منشأ این رویکرد به اقتصاد سیاسی کلاسیک، از جمله پژوهش مارکس با تاکید بر ماهیت سرمایه‌داری و کاربرد آن در حاشیه بر می‌گردد (Ejumudo & Ejuvwekpoko, 2013:68-69). مارکس نشان داده چگونه سیستم سرمایه‌داری، «ارتش ذخیره بیکاران» را به عنوان یک راهبرد آگاهانه جهت پایین نگه داشتن دستمزدها ایجاد کرده است. پس از وی، دورکهم نشان داد که حتی شخصی‌ترین اقدامات (خودکشی) از سیستم‌های اجتماعی تاثیر می‌پذیرد (Bradshaw, 2006:10). از دیدگاه این نظریه، سیستم اقتصادی به نحوی ساختارمند شده که افراد فقیر را به ورطه سقوط می‌کشانند بدون اینکه به شایستگی‌هایی آنها توجه کند، چراکه دستمزدهای حداقلی امکان استقلال و خودکفایی را به خانوارها نمی‌دهد (Jencks, 1996:72). ویلیام جولوس ویلسون در کتاب «محرومیت واقعی» (۱۹۸۷) نیز تاثیرگذاری در خصوص فقر شهری جدید ارایه داده است. مشخصه بارز این فقر شهری جدید تمرکز جغرافیایی در محله‌های خاص دارای میزان بالای بیکاری و وابستگی رفاهی؛ نسبت بالای زنان سرپرست خانوار، کودکان بی-سرپرست و ازدواج نوجوانان؛ سطح بالایی از ناپسامانی اجتماعی، خشونت و جرم می‌باشد. تز ویلسون مبنایی برای دیدگاه‌های جدید فقر شهری تشکیل داده است. یکی از مهم‌ترین علل فقر شهری جدید، بازساخت اقتصادی و حرکت اقتصاد به سمت تسلط خدمات‌محوری است. این امر به از بین رفتن میزان چشمگیری از شغل‌های پایدار برای کارگران کم‌مهارت منجر شده است. در مقابل، بازار کار شهری تا حد زیادی به دو دسته مشتمل بر کارهای با دستمزد بالا (فناوری‌محور) و بخش‌های خدماتی با دستمزد پایین (خرده‌فروشی) تقسیم شده است. این «ناهمخوانی مهارت‌ها» با خروج کسب‌وکارها به سمت مناطق حاشیه‌ای مصادف شده است چرا که زمین‌های بزرگ‌تر و ارزان‌تر به‌وفور یافت می‌شود. این امر به ناهمخوانی فضایی منجر شده است (Joseph et al, 2007:374). تز ناهمخوانی فضایی، نخستین بار توسط کاین^۶ مطرح شده است. وی اظهار داشته است که سکونت در مناطق محروم، دورافتاده و ارتباط ضعیف با مراکز اصلی رشد اشتغال موجب ایجاد موانع جغرافیایی قوی برای یافتن و حفظ کارهای با دستمزد مناسب می‌گردد (Smith

1. Adam Smith, David Richard and Karl Marx

2. Durkheim

3. William Julius Wilson

4. The Truly Disadvantaged

5. Spatial poverty trap or spatial mismatch

6. Kain

Zenou, 2003:2) در اواخر دهه ۱۹۹۰، اهداف سیاست‌گذاری از مبارزه با فقر به سمت طرد اجتماعی تغییر جهت داده است. معنای هر دو اصطلاح مناقشه‌انگیز است که به تفاوت‌های بین سنت علمی آنگلو ساکسون و فرانسه بر می‌گردد (Gough, 1997:82; Room, 1997:256-257; Saraceno, 2001:6). مکتب فرانسه بر اساس نظریه‌های دورکهم (۱۸۹۷) در خصوص همبستگی و انسجام اجتماعی، اهمیت ارزش‌ها و هنجارهای جمعی و خطر بیگانگی اجتماعی بنا شده است. این دیدگاه بیشتر به سمت مفهوم طرد اجتماعی به جای فقر گرایش دارد، در حالی که فقر موضوع قانونی مکتب آنگلو ساکسون است. در این مکتب پژوهش‌های علمی از نظریه‌های نابرابری اجتماعی و محرومیت نسبی پیروی می‌کنند که به دسترسی ناهمسان به درآمد، کالاهای اساسی، خدمات عمومی و حقوق شهروندی به عنوان نقطه شروع تحقیق در زمینه فقر و طرد اجتماعی می‌پردازد. پژوهش رانسیم (۱۹۶۶) و تاوسند (۱۹۷۹) به عنوان برجسته‌ترین نمایندگان این سنت دیده می‌شوند. بعد اجتماعی گسترده توجه کمتری در پژوهش‌های آنگلو ساکسون دریافت کرده است (Jehoe-Gijsbers & Vrooman, 2007:13). طرد اجتماعی به نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی بین مناطق، شهرها، محله‌های شهری و مناطق روستایی می‌پردازد. بر این اساس، بیشتر فعالیت‌های سیاسی، راهبردی و برنامه‌ریزی برای مبارزه با فقر و طرد اجتماعی با تمرکز ویژه بر افزایش سطح استانداردهای زندگی در پهنه‌های فقیر تلاش می‌کنند (Krzysztofik et al, 2017:46). طرد اجتماعی فرآیندی است که بوسیله آن افراد خاص به حاشیه و لبه سیستم رانده می‌شوند و بواسطه فقر یا نبود صلاحیت‌های پایه‌ای و فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر و همین‌طور تبعیض از مشارکت آنها جلوگیری به عمل می‌آید. این امر آنها را از فرصت‌های شغلی، درآمد، تحصیلات و شبکه‌ها و فعالیت‌های اجتماعی جدا می‌سازد. آنها دسترسی اندکی به قدرت و فرآیندهای تصمیم‌گیری دارند، بنابراین احساس بی‌قدرتی می‌کنند و قادر به کنترل تصمیماتی نیستند که زندگی آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از این رو، طرد اجتماعی مفهومی چندبعدی است که فقر درآمدی، بیکاری، دسترسی به آموزش، تسهیلات بهداشتی و مراقبت از کودکان، شرایط زندگی و مشارکت اجتماعی را در برمی‌گیرد (European Commission, 2010:7). نظریه قطبش اجتماعی معتقد است که نابرابری بین طبقات اجتماعی در نتیجه گذار ساختار اقتصادی به نقطه‌ای بحرانی می‌رسد. از قطبش اجتماعی برای بیان تغییرات اجتماعی استفاده می‌شود که در ساختار اقتصادی و اجتماعی و گسترش نابرابری در توزیع درآمد نمایان شده است. در این زمینه موارد اجتماعی-اقتصادی زیادی از جمله توزیع درآمد، ساختار اقتصادی دوگانه، توزیع ثروت و طبقه‌بندی بازار کار وجود دارد که سطح قطبش را تبیین می‌کنند (Koc et al, 2013:206). از دیدگاه فرضیه قطبش اجتماعی ساسن، در همان حال که ساختار خاص اقتصادی در شهرهای جهانی، طیف وسیعی از شغل‌های کم‌مزد را به وجود می‌آورد، بسیاری از گروه‌های مهاجر و کم‌درآمد را نیز جذب می‌کند. قطبش اجتماعی دارای پیامد فضایی خاصی است. چنان‌چه فاصله اجتماعی بین فقیر و غنی به نوعی جدایی‌گزینی فضایی تبدیل شده است که گروه‌های کم‌درآمد در بخش‌های خاصی از شهرها بخصوص پهنه‌های نابسامان و ناکارآمد متمرکز گردیده‌اند (Zwiers et al, 2015:3).

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش، توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل محدوده قانونی شهر شهرداری در سال ۱۳۹۸ است. نمونه آماری جامعه مورد مطالعه از طریق فرمول کوکران به دست آمده است که تعداد ۳۲۲ نفر می‌باشد و به صورت تصادفی بین ساکنان محله‌های این شهر توزیع شده است. برای تعیین پایایی از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده و ضریب آلفای کرونباخ، $0/73$ است که نشان‌دهنده پایایی بالایی سنج‌ها می‌باشد. افزون بر این، به منظور ارزیابی محله‌های شهر شهرداری از لحاظ دسترسی به امکانات و خدمات از مدل میانگین نزدیک‌ترین همسایه استفاده شده است. شاخص میانگین نزدیک‌ترین همسایه مبتنی بر اندازه‌گیری فاصله تک

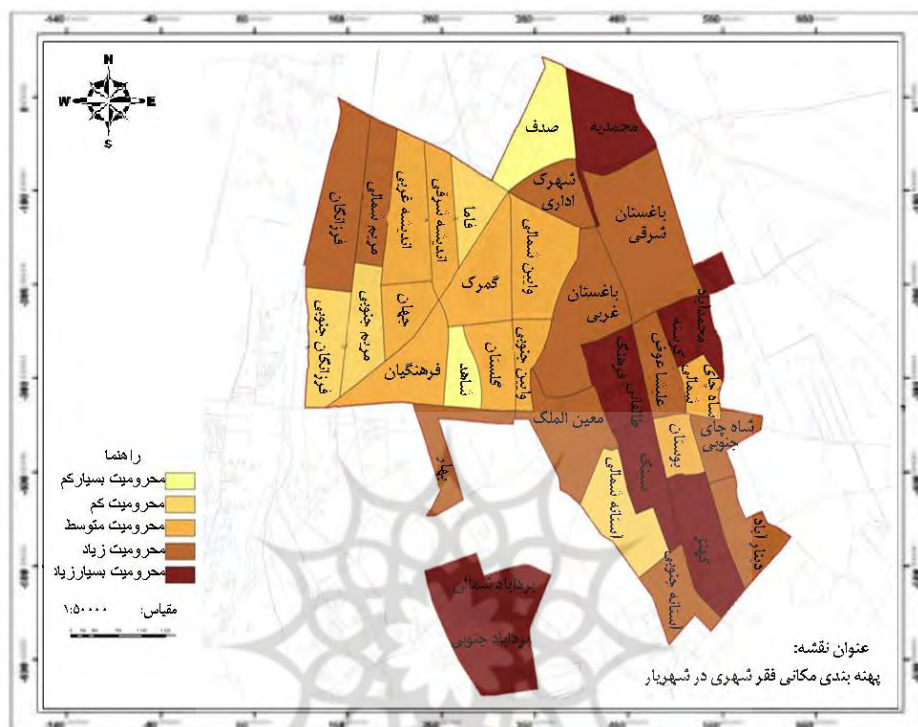
تک کاربری‌ها تا نزدیک‌ترین همسایه‌شان بوده و در تعیین همگرایی و واگرایی انواع کاربری‌های مختلف کاربرد دارد. شاخص نزدیکترین همسایه براساس میانگین فاصله از هر کاربری تا نزدیکترین همسایه محاسبه می‌شود. شاخص نزدیک‌ترین همسایه به صورت نسبت میانگین فاصله مشاهده شده به فاصله موردانتظار بیان می‌شود. فاصله مورد انتظار در این روش در نتیجه تجزیه و تحلیل کمیت Z بدست می‌آید. که اگر این مقدار بین $1/96$ تا $1/96$ - باشد اختلاف معناداری بین توزیع مشاهده شده و توزیع تصادفی وجود ندارد در غیر این صورت توزیع تجمعی یا یکنواخت خواهد بود (محمدی حمیدی، ۱۳۹۵:۱۲۹). از ابزارهای نرم افزار سیستم اطلاعات جغرافیایی و SPSS برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش استفاده شده است. از روش‌های ضریب همبستگی و ضریب تعیین رگرسیون، واریانس رگرسیون (ANOVA)، آماره T و شاخص میانگین نزدیکترین همسایه برای آزمون فرضیه‌های پژوهش استفاده شده است.

محدوده مورد مطالعه

شهریار مرکز شهرستان شهریار در استان تهران است که در فاصله حدود ۱۶ کیلومتری غرب شهر تهران و ۱۸ کیلومتری از جنوب شهر کرج واقع شده است. از نظر موقعیت در غرب استان تهران و در قسمت شمال غربی با شهرهای ملارد و اندیشه، در غرب و شمال شرقی با شهرهای باغستان و شهرستان قدس، در جنوب و جنوب شرقی با شهرهای فردوسی و صباشهر و در جنوب غربی با شهر وحیدیه همسایگی دارد. شهریار دارای باغات میوه متنوع و فراوان و آب و هوای فرحبخش و مطبوعی است. این شهر به دلیل وجود درختان و فضای سبز بسیار به عنوان نگین سبز و ریه استان تهران نامیده می‌شود. بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت شهر شهریار، ۲۴۹۴۷۳ نفر می‌باشد. شهر شهریار از ۴ کانون شهری مختلف شامل شهریار، وائین، اندیشه و امیریه (بردآباد) تشکیل شده است. این چهار کانون شهری به لحاظ ویژگی‌های شهری دارای تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای هستند، به گونه‌ای که می‌توان وائین و اندیشه را توسعه شهری جدید و شهریار را هسته سکونتی با قدمت تاریخی و امیریه (بردآباد) سکونتگاهی خودرو در محدوده شهر شهریار نامید. محدوده شهر ۳۱۸۱ هکتار است. تراکم ناخالص جمعیتی در این شهر برابر ۷۹ نفر در هکتار است. شهر شهریار به رغم دارا بودن ظرفیت‌های توسعه درونی و وجود سطوح بایر گسترده (۸۶۳ هکتار) با کمبود خدمات شهری روبرو است و رشد بالای جمعیت در فاصله سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ (به میزان ۵/۶٪)، نیاز به تأمین خدمات متناسب با جمعیت بیشتر می‌کند. نحوه استفاده از زمین در شهر شهریار چنین است: ۱) کاربری‌های مسکونی؛ بیشترین تعداد پلاک‌ها و ۱۷٪ از سطح کاربری‌های کل شهر را دربرگرفته است (با سرانه ۲۱/۲ مترمربع). ۲) باغات و کشاورزی در شهر شهریار حدود ۱۹/۳٪ از سطح شهر را شامل می‌شود و حدود ۵٪ شهر به باغ مسکونی اختصاص دارد. ۳) بیشترین سطح اراضی در کل شهر مربوط به زمین‌های بایر است که ۲۷٪ از سطح کل را به خود اختصاص داده است و فرصت مناسبی برای به سامان درآوردن توسعه شهر و تأمین خدمات موردنیاز ساکنان جمع و پخشکننده و دسترسی، به ویژه در اراضی الحاق شده به شهر، طراحی مناسب صورت گیرد. ۴) شبکه معابر ۱۹٪ از سطح کل شهر را دربرگرفته است. ۵) حدود ۱۰٪ از کاربری‌های شهر مربوط به خدماتی است که باید متناسب با جمعیت آتی شهر و جهت پاسخگویی به نیازهای ساکنان افزایش قابل توجهی پیدا کند (وزارت راه و شهرسازی، ۱۳۹۷). نتایج تحلیل چند بعدی فقر بر اساس شاخص‌های مختلف در شهر شهریار به پژوهش داده است که فقر در کانون‌های سوم و چهارم این شهر متمرکز شده که بافت‌های فرسوده و سکونتگاه‌های غیررسمی به طور وسیعی در این کانون‌ها وجود دارد. در واقع، محله‌های بردآباد شمالی و بردآباد جنوبی، محمدیه، کرشته، فرهنگ، طالقانی، کهنز، سینک در محرومیت بسیار زیاد به سر می‌برند. همینطور محله‌های فرزنانگان، مریم شمالی، شهرک اداری، باغستان شرقی، باغستان غربی، معین الملک، بهار، علیشاعوض، شاه‌چای جنوبی، دینارآباد و آستانه جنوبی در طبقه محرومیت زیاد قرار می‌گیرند (شکل شماره ۱). افزون بر این، نتایج طرح بافت فرسوده شهر شهریار بیانگر آن است که محله‌های کهنز، فرهنگ، بردآباد شمالی و بردآباد جنوبی از تمام شاخص‌های بافت فرسوده (ریزدانگی، ناپایداری و نفوذناپذیری) برخوردار هستند. همینطور مهاجرپذیر بودن شهر شهریار زمینه را برای گسترش فقر در این شهر فراهم نموده است. چنانچه محله‌های امیریه (بردآباد شمالی و بردآباد جنوبی) در نتیجه هجوم مهاجران و

گسترش شتابان شهر در قالب حاشیه‌نشینی رخساره نموده است. به طوری که این محله‌ها آیینة تمام نمای زاغه‌نشینی در شهر شهریار به شمار می‌آیند، امنیت حق تصرف در آنها وجود ندارد، استحکام سازه و بنا در آنها رعایت نشده است. امکانات و خدمات رفاهی گوناگون نظیر فضای سبز، تفریحی، آموزشی، درمانی و خدماتی برای آنها تأمین نشده است. تا حد زیادی کانون آسیب‌های اجتماعی بر این بافت‌ها منطبق شده است (مهدنژاد و همکاران، ۱۳۹۹).

شکل شماره ۱. پهنه بندی فضایی فقر شهری در شهر شهریار، منبع: (مهدنژاد و همکاران، ۱۳۹۹)

بحث و یافته‌ها

بیشتر پاسخ‌گویان یعنی حدود ۶۶٪، در گروه سنی ۲۱-۴۰ سال قرار دارند. ۲۴٪ در گروه سنی ۴۱-۶۰ سال، ۷٪ در گروه زیر ۲۰ سال و ۲٪ در گروه سنی بالای ۶۰ سال قرار دارند. ۷۰٪ پاسخ‌گویان مرد و ۳۰٪ نیز زنان تشکیل داده‌اند. بیشتر پاسخ‌گویان به پرسشنامه، از جنس مرد هستند. ۳۲٪ از پاسخ‌گویان مجرد و ۶۸٪ از پاسخ‌گویان را افراد متأهل تشکیل می‌دهند. سطح تحصیلات ۴۹٪ از پاسخ‌گویان دیپلم، ۳۰٪ لیسانس، ۱۱٪ پاسخ‌گویان نیز دارای مدرک فوق‌دیپلم بوده‌اند، ۱۰٪ پاسخ‌گویان فوق‌لیسانس و دکتری و در نهایت ۷٪ دارای تحصیلات ابتدایی، راهنمایی و متوسطه هستند. با توجه به این ارقام، حدود ۵۱٪ پاسخ‌گویان دارای تحصیلات دانشگاهی هستند. ۴۷٪ پاسخ‌گویان دارای شغل آزاد، ۲۲٪ پاسخ‌گویان در مراکز خصوصی اشتغال دارند، ۱۹٪ افراد نیز در بخش دولتی اشتغال دارند و در نهایت ۱۱٪ پاسخ‌گویان افراد بیکار و اظهار نکرده را تشکیل می‌دهند. ۱۹٪ کمتر از ۵۰۰ هزار تومان، ۳۸٪ بین ۵۰۰ هزار تومان تا ۱ میلیون تومان، ۲۳٪ بین ۱ تا ۲ میلیون تومان، ۱۳٪ بیشتر از ۲ تا ۳ میلیون تومان و در نهایت ۷٪ بیش از ۳ میلیون در ماه درآمد دارند. ۱۹٪ کمتر از یک سال، ۶۸٪ بین ۱ تا ۵ سال، ۱۳٪ بین ۵ تا ۱۵ سال، ۱٪ بیشتر از ۱۵ سال در این شهر زندگی کرده‌اند. در پژوهش حاضر از پاسخ‌دهندگان این سؤال پرسیده شد که در صورت افزایش درآمد، کدام گزینه را برای هزینه در اولویت انتخاب می‌کنید؟ در این میان ۱۲٪ تحصیل فرزندان را در اولویت قرار داده‌اند، ۴۰٪ بهبود وضعیت کالبدی محیط زندگی خود را مدنظر قرار داده‌اند، ۱۱٪ خرید خودرو را در اولویت قرار داده‌اند، ۲۷٪ نقل مکان به محله‌ای دیگر را در نظر دارند و ۱۱٪ معیارهای دیگری را در جهت اولویت‌های هزینه‌ای خود مد نظر قرار داده‌اند. بر اساس جدول شماره ۱ از بین شاخص‌های کالبدی، میزان مالکیت مسکن، تراکم جمعیت، نفر در اتاق؛ سبت واحد

مسکونی فاقد گاز، برق، آب آشامیدنی، توالت و حمام؛ تعداد خانوار در واحد مسکونی، تعداد نفر در واحد مسکونی و نوع اسکلت بنا، عمر بنا، مساحت واحد مسکونی از ضریب تأثیر مثبت و مناسبی در سطح معنی‌داری بیش از ۹۵٪ برخوردارند و از میان شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی نیز میزان درآمد خانوار، میزان بار تکفل، نسبت اجاره نشینی، نرخ بیکاری، دسترسی به کامپیوتر، نرخ مالکیت اتومبیل، بعد خانوار، میزان سالخوردگی، تعداد معلولان، نرخ باروری، میزان مرگ و میر کودکان، نرخ بی‌سوادی، نرخ تحصیلات عالی ضریب تأثیر مثبتی در سطح معنی‌داری بیش از ۹۵٪ را نشان می‌دهند. در ادامه جدول شماره ۱ سطح معنی‌داری، خطای استاندارد و نسبت بحرانی شاخص‌های کالبدی و اجتماعی و اقتصادی را نشان می‌دهد که بیانگر این است شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی که دارای ضریب تأثیرات مثبتی بودند دارای نسبت بحرانی (CR) مناسب (بیشتر از ۱/۹۶) و خطای استاندارد (SE) پایین و در نهایت سطح معنی‌داری (P) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشند.

جدول شماره ۱. ارزیابی شاخص‌های اجتماعی اقتصادی و کالبدی فقر شهری از نظر شهروندان

شاخص	متغیرها	تخمین غیراستاندارد	خطای معیار	نسبت بحرانی	سطح معناداری
	نسبت واحد مسکونی غیرمتصل به شبکه عمومی فاضلاب	۱/۰۰۰			
	میزان مالکیت مسکن، تراکم جمعیت، نفر در اتاق	۱/۲۹۹	۲/۲۱۲	۶/۱۳۸	۰/۰۰۵
	نسبت واحد مسکونی فاقد گاز	-۰/۵۴۵	۰/۱۵۹	۳/۴۱۸	۰/۰۰۰
	نسبت واحد مسکونی فاقد برق	۱/۰۰۸	۰/۲۰۲	۴/۹۹۶	۰/۰۰۰
ارزیابی شاخص‌های کالبدی	نسبت واحد مسکونی فاقد آب آشامیدنی سالم	۱/۱۵۰	۰/۲۱۰	۵/۴۷۷	۰/۰۰۰
	نسبت واحد مسکونی فاقد توالت مناسب	۱/۷۴۹	۰/۲۸۴	۶/۱۵۸	۰/۰۰۰
	نسبت واحد مسکونی فاقد حمام مناسب	-۰/۳۷۰	۰/۱۸۲	۲/۰۲۹	۰/۰۳۵
	نسبت واحد مسکونی فاقد سیستم حرارتی و برودت مرکزی	-۰/۱۹۸	۰/۱۷۲	۱/۱۵۲	۰/۱۹۸
	تعداد خانوار در واحد مسکونی، تعداد نفر در واحد مسکونی	۰/۶۱۶	۱۶۰	۸۵۶/۳	۰/۰۱۵
	نوع اسکلت بنا، عمر بنا، مساحت واحد مسکونی	۱/۰۳۹	۰/۱۹۵	۵/۳۳۶	۰/۰۴۲
	نرخ بیکاری زنان	۱/۰۰۰			
	نرخ وابستگی	-۰/۰۳۹	۰/۰۳۱	۱/۲۶۲	۰/۰۹۴
ارزیابی شاخص‌های کالبدی اقتصادی	نرخ سرباری	-۰/۰۰۹	۰/۰۰۸	۱/۱۰۵	۰/۱۸۷
	میزان درآمد خانوار، میزان بار تکفل	-۰/۱۰۴	۰/۰۲۴	-۴/۳۶۱	۰/۰۰۰
	نسبت اجاره نشینی	-۰/۸۳۸	۰/۲۸۶	۲/۹۲۴	۰/۰۰۰
	نرخ بیکاری	۱/۰۸۸	۰/۱۵۸	۶/۹۰۶	۰/۰۳۶
	نرخ فعالیت	-۰/۰۳۱	۰/۵۶۹	۱/۵۶۷	۰/۲۸۶
	دسترسی به کامپیوتر، نرخ مالکیت اتومبیل	-۰/۰۱۷۲۴	۰/۵۱۶	-۰/۰۳۹۶	۰/۰۰۰
	بعد خانوار	۰/۲۶۹	۰/۲۴۷	۲/۴۲۱	۰/۰۰۰
ارزیابی شاخص‌های اجتماعی	میزان سالخوردگی، تعداد معلولان	۰/۴۱۰	۰/۲۲۷	۱/۹۵۴	۰/۰۰۰
	نرخ باروری	-۰/۰۷۶۹۲	۰/۰۴۹۵	-۲/۰۷۵	۰/۰۰۰
	میزان مرگ و میر کودکان	-۰/۰۷۶۹۲	۰/۰۵۱۲	-۱/۹۸۵	۰/۰۰۰
	نرخ بی‌سوادی، نرخ تحصیلات عالی	-۰/۰۰۷۴۶	۰/۵۴۲	-۰/۰۱۷۹	۰/۰۰۰

دسترسی به خدمات شهری در شهر شهریار

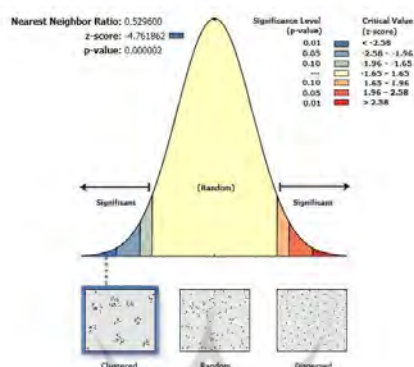
افزون بر این، به منظور ارزیابی محله‌های شهر شهریار از لحاظ دسترسی به امکانات و خدمات از مدل میانگین نزدیکترین همسایه استفاده شده است. بنابراین ضرورت توجه به عوامل تأثیرگذار بر فرآیند فقر شهری در جهت کاهش فقر و تحقق عدالت اجتماعی از طریق رعایت عدالت فضایی توزیع کاربری‌های شهری و دسترسی عادلانه شهروندان به این خدمات امری مهم تلقی می‌شود.

دسترسی به خدمات اضطراری: در این بخش از پژوهش به منظور بررسی نحوه دسترسی شهروندان به خدمات اضطراری از شاخص میانگین نزدیکترین همسایه استفاده شده است که خدمات اضطراری شامل مراکز اسکان اضطراری

و امداد نجات، مراکز انتظامی، آتش نشانی و بیمارستان می‌شود. با توجه به نتایج حاصل از مدل میانگین نزدیکترین همسایه مشخص گردید که با توجه به نمره Z که برابر $-۴/۷۶$ می باشد، توزیع فضایی این خدمات در سطح شهر شهریار در سطح ۹۵% خوشه‌ای می‌باشد (جدول شماره ۲ و شکل شماره ۲).

جدول شماره ۲. نحوه توزیع خدمات اضطراری در سطح شهر شهریار

P-value	Z-score	Nearest Neighbor Ratio	وزن محاسبه شده
۰/۰۰۰۰۰۲	-۴/۷۶۲	۰/۵۳	

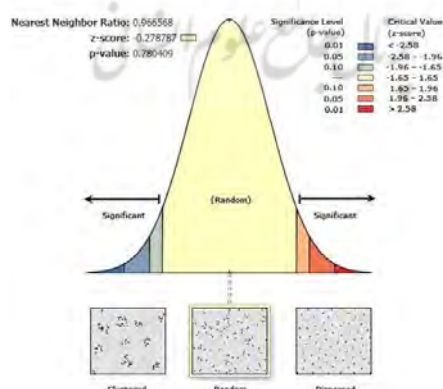

شکل شماره ۲. الگوی توزیع خدمات اضطراری در سطح شهر شهریار

دسترسی به مراکز تفریحی و ورزشی: مراکز تفریحی و ورزشی شامل مجموعه‌های ورزشی روباز، مجموعه‌های ورزشی سرپوشیده، پارک‌ها و فضای سبز شهری می‌شود. نتایج حاصل از مدل میانگین نزدیکترین همسایه نشان داد که نمره Z برابر $-۰/۲۸$ می باشد. بنابراین توزیع فضایی این خدمات در سطح شهر شهریار به صورت توزیع تصادفی می‌باشد (جدول شماره ۳ و شکل شماره ۳).

جدول شماره ۳. نحوه توزیع خدمات تفریحی و ورزشی در سطح شهر شهریار

P-value	Z-score	Nearest Neighbor Ratio	وزن محاسبه شده
۰/۷۸	-۰/۲۸	۰/۹۷	

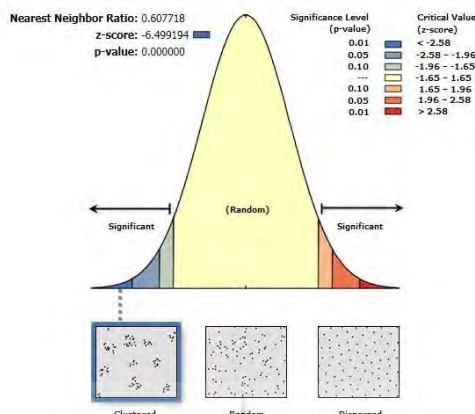

شکل شماره ۳. الگوی توزیع خدمات تفریحی و ورزشی در سطح شهر شهریار

دسترسی به مراکز اداری: مراکز اداری شامل ادارات خصوصی، ادارات و مؤسسات مالی، شهرداری‌ها، ادارات دولتی می‌شود. بر اساس نتایج حاصل از مدل میانگین نزدیکترین همسایه مشخص گردید که نمره Z برابر $-۶/۵$ می‌باشد، از این رو توزیع فضایی این خدمات در سطح شهر شهریار در سطح ۹۵% خوشه‌ای می باشد (جدول شماره ۴ و شکل شماره ۴).

جدول شماره ۴. نحوه توزیع مراکز اداری در سطح شهر شهریار

P-value	Z-score	Nearest Neighbor Ratio	وزن محاسبه شده
۰/۰۰۰	-۶/۴۹۹	۰/۶۱	

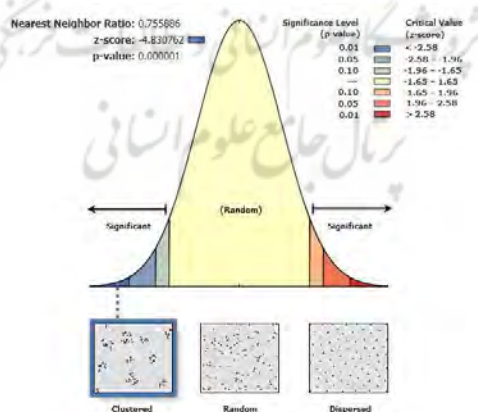

شکل شماره ۴. الگوی توزیع مراکز اداری در سطح شهر شهریار

دسترسی به تأسیسات شهری: تأسیسات شهری شامل تأسیسات آب، برق، گاز، مخابرات و مراکز سوخت می‌شود. نتایج حاصل از مدل میانگین نزدیکترین همسایه بیانگر آن است که نمره Z برابر $4/83-$ می‌باشد. در نتیجه توزیع فضایی این خدمات در شهر شهریار در سطح ۹۵٪ به صورت خوشه‌ای می‌باشد (جدول شماره ۵ و شکل شماره ۵).

جدول شماره ۵. نحوه توزیع تأسیسات شهری در سطح شهر شهریار

P-value	Z-score	Nearest Neighbor Ratio	وزن محاسبه شده
۰/۰۰۰۰۰۱	-۴/۸۳	۰/۷۶	

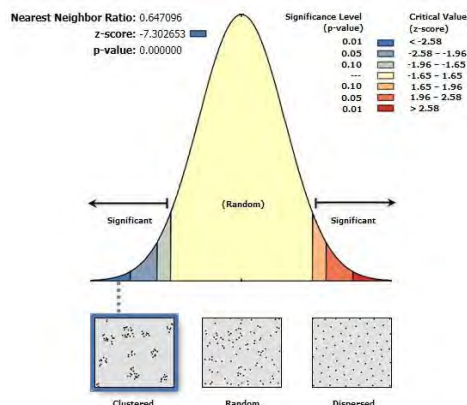

شکل شماره ۵. الگوی توزیع تأسیسات شهری در سطح شهر شهریار

دسترسی به مراکز آموزشی: مراکز آموزشی شامل پیش‌دبستانی، دبستان، راهنمایی، دبیرستان، پیش‌دانشگاهی، هنرستان، آموزش عالی می‌شود. نتایج حاصل از مدل میانگین نزدیکترین همسایه نشان‌دهنده آن است که نمره Z برابر $7/3-$ می‌باشد. در نتیجه توزیع فضایی این خدمات در شهر شهریار در سطح ۹۵٪ به صورت خوشه‌ای می‌باشد (جدول شماره ۶ و شکل شماره ۶).

جدول شماره ۶. نحوه توزیع مراکز آموزشی در سطح شهر شهریار

P-value	Z-score	Nearest Neighbor Ratio	وزن محاسبه شده
۰/۰۰۰	-۷/۳	۰/۶۵	

شکل شماره ۶. الگوی توزیع مراکز آموزشی در سطح شهر شهریار

پژوهش حاضر بر دو فرضیه متمرکز است. به این معنا که به نظر می رسد پهنه‌های مکانی فقر شهری بر کانون‌های سوم (شهریار) و چهارم (بردآباد شمالی و جنوبی) شهر شهریار منطبق است. همچنین دسترسی خوشه‌ای ساکنان به خدمات و امکانات، شهر شهریار را به سمت دو قطبی شدن حرکت داده است. بنابراین برای پاسخ به این فرضیه‌ها از آزمون واریانس رگرسیون (ANOVA)، آزمون اسپیرمن و آزمون T استفاده شده است.

فرضیه اول: پهنه‌های مکانی فقر شهری بر کانون‌های سوم (شهریار) و چهارم (بردآباد شمالی و جنوبی) شهر شهریار منطبق است.

H0: به نظر می‌رسد پهنه‌های مکانی فقر شهری بر کانون‌های سوم (شهریار) و چهارم (بردآباد شمالی و جنوبی) شهر شهریار منطبق نیست.

H1: به نظر می‌رسد پهنه‌های مکانی فقر شهری بر کانون‌های سوم (شهریار) و چهارم (بردآباد شمالی و جنوبی) شهر شهریار منطبق است.

با توجه به نتایج آزمون رگرسیون از نتایج پرسشنامه با اطمینان ۹۵٪ فرضیه H1 پذیرفته شده و فرضیه H0 در هر سه آزمون رد می‌شود. زیرا Sig (۰/۰۰) کمتر از میزان خطای مجاز (۰/۰۵) است. جدول ضریب همبستگی و ضریب تعیین رگرسیون (جدول ۷) نشان می‌دهد که ضریب تعیین برابر با ۲۴٪ است. به عبارت دیگر، متغیر مستقل (پهنه‌های مکانی فقر شهری) ۲۴٪ تغییرات ایجاد شده در متغیر وابسته (کانون‌های شهری سوم و چهارم شهر شهریار) را پیش‌بینی می‌کند.

جدول شماره ۷. ضریب همبستگی و ضریب تعیین رگرسیون

گروه	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعدیل شده	خطای معیار میانگین
پهنه مکانی	۰/۴۹	۰/۲۴	۰/۲۳۶	۰/۸۹۲

جدول شماره ۸، حاوی تحلیل واریانس رگرسیون به منظور بررسی قطعیت رابطه خطی بین دو متغیر است. با توجه به این که Sig برابر با ۰/۰۰۰ و کمتر از ۵٪ است، پس فرض خطی بودن رابطه بین دو متغیر تأیید می‌شود.

جدول شماره ۸. تحلیل واریانس رگرسیون (ANOVA)

گروه	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	توزیع فیشر (F)	سطح معناداری
پرسش‌نامه	۸۷/۸	۱	۸۷/۸	۱۱۰/۶	۰/۰۰۰

همچنین، با توجه به نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده، فرضیه فوق تأیید می‌شود، زیرا سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ است. همچنین این نتیجه حاصل شده که به ازای هر واحد تغییری که در متغیر مستقل ایجاد می‌شود، ۰/۴۹ تغییر در متغیر وابسته به وجود می‌آید (جدول شماره ۹).

جدول شماره ۹. تحلیل رگرسیون (پهنه‌های مکانی فقر شهری و اسکان غیررسمی)

مدل رگرسیون	ضریب استاندارد نشده	ضریب استاندارد	t	Sig
مقدار ثابت	B	Beta	۴/۹۹	۰/۰۰۰
پهنه‌های مکانی فقر	۱/۰۸	۰/۴۹۰	۱۰/۵۲	۰/۰۰۰
	خطای معیار			
	۰/۲۲			
	۰/۵۷			
	۰/۵۵			

فرضیه دوم: دسترسی خوشه‌ای ساکنان به خدمات و امکانات، شهر شه‌ریار را به سمت دو قطبی شدن حرکت داده است.

H0: به نظر می‌رسد دسترسی خوشه‌ای ساکنان به خدمات و امکانات، شهر شه‌ریار را به سمت قطبش اجتماعی حرکت نداده است.

H1: به نظر می‌رسد دسترسی خوشه‌ای ساکنان به خدمات و امکانات، شهر شه‌ریار را به سمت قطبش اجتماعی حرکت داده است.

با توجه به نتایج آزمون با اطمینان ۹۵٪ فرضیه H1 پذیرفته شده و فرضیه H0 رد می‌شود. زیرا Sig (۰/۰۱۴) کمتر از میزان خطای مجاز (۰/۰۵) است. بنابراین یک نوع رابطه معناداری بین دسترسی به خدمات شهری (متغیر مستقل) و قطبش اجتماعی در شهر شه‌ریار (متغیر وابسته) وجود دارد. با توجه به این که I² (ضریب همبستگی اسپیرمن) در این آزمون برابر ۰/۳۹۹ و بزرگتر از صفر است بنابراین، بین توزیع مناسب خدمات شهری و قطبش اجتماعی در شهر شه‌ریار رابطه مستقیمی وجود دارد.

جدول شماره ۱۰. آزمون اسپیرمن رابطه بین توزیع خدمات شهری و نحوه دسترسی به این خدمات

میزان همبستگی	سطح معناداری	میزان خطای مجاز	نتیجه آزمون
۰/۳۹۹	۰/۰۱۴	۰/۰۵	رد H0

جدول ضریب همبستگی و ضریب تعیین رگرسیون (جدول شماره ۱۱) نشان می‌دهد که ضریب تعیین برابر با ۱۵٪ است. به عبارت دیگر، متغیر مستقل ۱۵٪ تغییرات ایجاد شده در متغیر وابسته را پیش‌بینی می‌کند.

جدول شماره ۱۱. ضریب همبستگی و ضریب تعیین رگرسیون

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعدیل شده	خطای معیار میانگین
۰/۳۹۹	۰/۱۶	۰/۱۳	۰/۸۶۶

جدول شماره ۱۲، حاوی تحلیل واریانس رگرسیون به منظور بررسی قطعیت رابطه خطی بین دو متغیر است. با توجه به این که Sig برابر با ۰/۰۱۴ و کمتر از ۵٪ است، پس فرض خطی بودن رابطه بین دو متغیر تأیید می‌شود.

جدول شماره ۱۲. تحلیل واریانس رگرسیون (ANOVA)

مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	توزیع فیشر (F)	سطح معناداری
۳/۹۷	۱	۳/۹۷	۵/۲۹	۰/۰۱۴

همچنین، با توجه به نتایج تحلیل رگرسیون خطی ساده، فرضیه فوق تأیید می‌شود، زیرا سطح معناداری برابر با ۰/۰۱۴ است. همچنین این نتیجه حاصل شده که به ازای هر واحد تغییری که در متغیر مستقل ایجاد می‌شود، ۰/۳۹ تغییر در

متغیر وابسته به وجود می‌آید (جدول شماره ۱۳).

جدول شماره ۱۳. تحلیل رگرسیون رابطه بین توزیع خدمات شهری و نحوه دسترسی به این خدمات

مدل رگرسیون	B	ضریب استاندارد نشده	ضریب استاندارد	t	Sig
مقدار ثابت	۰/۱۸۶	خطای معیار	Beta	۰/۱۹۴	۰/۸۴۸
پهنه‌های مکانی فقر	۰/۵۵۹	۰/۲۴۳	۰/۳۹۹	۲/۳۰۱	۰/۰۲۹

نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشانگر آن است که فقر بر کانون‌های جمعیتی سوم و چهارم شهر شهریار متمرکز شده است. به طوری که پهنه‌های فضایی فقر شهری بر شمال شرقی (محمدیه)، جنوب (بردآباد شمالی و بردآباد جنوبی)، کهنز و آستانه جنوبی، شرق (محمدآباد، کرشته)، و شمال غربی (فرزانگان، مریم شمالی) و مرکز (شهرک اداری، سینک، باغستان شرقی، باغستان غربی، معین الملک، فرهنگ، طالقانی) و جنوب شرقی (شاه‌چای جنوبی، دینارآباد) شهر شهریار منطبق شده است. در واقع فقر بر بافت‌های حاشیه‌ای و مرکزی شهر شهریار متمرکز شده است. همچنین، بر اساس آزمون‌های آماری فرضیه انطباق پهنه‌های مکانی فقر شهری بر کانون‌های سوم (شهریار) و چهارم (بردآباد شمالی و جنوبی) شهر شهریار، تأیید می‌گردد. چرا که مقدار Sig (۰/۰۰) کمتر از میزان خطای مجاز (۰/۰۵) است. افزون بر این، از لحاظ دسترسی به خدمات و امکانات نیز نوعی نابرابری فضایی بین محله‌های شهر شهریار شکل گرفته است. چنان‌چه محاسبه شاخص‌های دسترسی شهروندان به خدمات نشان‌دهنده توزیع خوشه‌ای امکانات در سطح محله‌های این شهر است. نمره Z حاصل از میانگین نزدیکترین همسایه برای دسترسی به خدمات اضطراری (۴/۷۶-)، مراکز اداری (۴/۸۳-)، تأسیسات شهری و مراکز آموزشی (۷/۳-) اثبات‌کننده این امر است. این وضعیت شهر شهریار را به سمت نوعی شکاف و گسست جغرافیایی سوق داده است. بنابراین نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های نیک پور و همکاران (۱۳۹۸)، اصغرپور و همکاران (۱۳۹۷)، علوی و همکاران (۱۳۹۷)، موحد و همکاران (۱۳۹۶)، زبردست و رضانی (۱۳۹۵)، روستایی و همکاران (۱۳۹۵) و جواهری و همکاران (۱۳۹۳) منطبق است. چنان‌چه فرضیه تأثیر دسترسی خوشه‌ای ساکنان به خدمات و امکانات بر پیدایش قطبش اجتماعی در شهر شهریار تأیید شده است. به گونه‌ای که مقدار Sig (۰/۰۱۴) کمتر از میزان خطای مجاز (۰/۰۵) و ضریب همبستگی اسپیرمن برابر ۰/۳۹۹ و بزرگ‌تر از صفر است. یافته‌های پژوهش حاضر با نظریه ویلسون (۱۹۸۷) و کوک و همکاران (۲۰۱۳) منطبق است. چرا که تسلط خدمات محوری در کلان‌شهر تهران، موجب پیدایش مشاغل خدماتی با دستمزدهای پایین شده است. از آنجا که کارکنان این گونه مشاغل، توان پرداخت هزینه‌های زیست و معیشت در شهر تهران را ندارند، بنابراین به سمت مناطق پیرامونی و به خصوص حاشیه‌های ارزان قیمت شهرهای اطراف تهران هدایت می‌شوند. در نتیجه نوعی ناهمخوانی فضایی را در سطح شهرهای پیرامون تهران پدید می‌آورند. در واقع، آنها به حاشیه و لبه سیستم رانده می‌شوند. به طوری که این گونه ساکنان هیچ گونه مشارکتی در روند برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری و اجرای پروژه‌های شهری ندارند و بنابراین از این لحاظ مصداق نظریه طرد اجتماعی هستند. پژوهش حاضر نسبت به سایر پژوهش‌ها، علاوه بر توجه به انطباق پهنه‌های فقیر و فرسوده به جنبه دسترسی به امکانات و خدمات شهری و قطبش اجتماعی نیز توجه کرده است. بر این اساس مهم‌ترین پیشنهادات پژوهش حاضر عبارتند از:

- ❖ اولویت دادن به گسترش حمل‌ونقل همگانی به خصوص در بخش‌های حاشیه‌نشین شهر،
- ❖ اجرای کمربند سبز برای کنترل توسعه غیرنظام‌مند شهر و استفاده از فضاهای درونی شهر نظیر اراضی متروکه، فرسوده و زمین‌های خالی،
- ❖ گسترش خدمات پایه‌ای نظیر کتابخانه، درمانگاه، فضای سبز، مدارس و امکانات فرهنگی در پهنه‌های فقیرنشین،
- ❖ توانمندسازی اقتصادی ساکنان از راه ایجاد صندوق وام و پس‌انداز محلی، آموزش مهارت‌های شغلی، حمایت از کارگاه‌های تولیدی کوچک و متوسط و بهره‌گیری از ظرفیت مشاغل خانگی (به‌خصوص زنان)،

- ❖ تعیین تکلیف وضعیت اسناد واحدهای مسکونی جهت تحقق امنیت حق تصرف و افزایش احساس تعلق به مکان در بین ساکنان،
- ❖ ایجاد مراکز محله‌های مدیریت بحران بخصوص در برابر زلزله و آموزش نیروهای محلی.

تقدیر و تشکر

بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

منابع

- (۱) اصغرپور، کسری؛ خانلو، نسیم؛ زیاری، کرامت‌الله؛ شالی امینی، وحید (۱۳۹۷) تحلیل فضایی فقر شهری در جهت رسیدن به عدالت اجتماعی (مطالعه موردی: محله دزاشیب منطقه یک شهرداری تهران)، فصلنامه پژوهش‌های اخلاقی، سال ۹، شماره ۳۳، صص. ۳۶-۲۱.
- (۲) پورترکارونی، محمد و شارع پور، محمود (۱۳۹۹) فقر شهری در ایران؛ فراتحلیل و یک مرور نظام‌مند، فصلنامه مطالعات ساختار و کارکرد شهر، سال ۷، شماره ۲۲، صص. ۷۹-۶۱.
- (۳) جواهری، حسن؛ حاتمی‌نژاد، حسین؛ زیاری، کرامت‌الله؛ پوراحمد، احمد (۱۳۹۳) رویکرد فازی و پهنه‌بندی فقر چندبعدی در فضاهای شهری (نمونه موردی: شهر کامیاران)، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۴، شماره ۱۳، صص. ۳۰-۱۳.
- (۴) روستایی، شهرپور؛ رحمتی، خسرو؛ شیخی، عبدالله (۱۳۹۵) توزیع فضایی و پهنه‌بندی فقر شهری بر پایه مولفه‌های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی (مطالعه موردی: شهر میان‌دوآب)، فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، سال ۸، شماره ۳۰، صص. ۶۴-۴۳.
- (۵) زبردست، اسفندیار و رمضانی، راضیه (۱۳۹۵) سنجش فقر شهری و ارتباط آن با دسترسی به خدمات شهری در شهر قزوین، نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، سال ۲۱، شماره ۲، صص. ۵۴-۴۵.
- (۶) عباسی لیوسی، زهرا؛ امانپور، سعید؛ صفایی‌پور، مسعود (۱۳۹۷) برنامه‌ریزی راهبردی به منظور توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی (مطالعه موردی: شهرک پیام نور دزفول)، فصلنامه شهر پایدار، سال ۱، شماره ۴، صص. ۱۰۷-۸۹.
- (۷) علوی، سید علی؛ شاکری منصور، الهه؛ گروسی، علیرضا (۱۳۹۷) سنجش توزیع فضایی فقر شهری با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری در GIS مطالعه موردی: مناطق ۱۲ گانه شهر بابل، مجله علوم جغرافیایی، سال ۱۴، شماره ۲۸، صص. ۱۹۷-۱۸۱.
- (۸) محمدی حمیدی، سمیه؛ احدنژادروشتی، محسن؛ موسوی، میرنجف (۱۳۹۵) دسترسی به خدمات عمومی شهری با تاکید بر رویکرد عدالت اجتماعی در شهر با استفاده از GIS (نمونه‌ی موردی: خدمات آموزشی مقطع راهنمایی شهر میان‌دوآب)، مجله آمایش جغرافیایی فضا، سال ۶، شماره ۲۱، صص. ۱۴۰-۱۲۵.
- (۹) ملک افصلی، علی اصغر؛ کلانتری، میترا؛ بهارستانی، شیوا (۱۳۹۷) بررسی شاخصه‌های توسعه پایدار در محله‌های حاشیه-نشین (مطالعه موردی: محله قلعه کامکار قم)، فصلنامه شهر پایدار، سال ۱، شماره ۳، صص. ۹۴-۸۱.
- (۱۰) موحد، علی؛ ولی‌نوری، سامان؛ حاتمی‌نژاد، حسین؛ زنگانه، احمد؛ کمانرودی کجوری، موسی (۱۳۹۵) تحلیل فضایی فقر شهری در کلان‌شهر تهران. فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، سال ۴، شماره ۱۵، صص. ۳۶-۱۹.
- (۱۱) مهندنژاد، حافظ و پرهیز، فریاد (۱۳۹۶) تعیین پهنه‌های مکانی فقر شهری از لحاظ شاخص‌های اقتصادی (مورد مطالعه: منطقه ۱۲ کلانشهر تهران)، سومین همایش بین‌المللی افق‌های نوین در مهندسی عمران، معماری و شهرسازی، تهران، انجمن افق نوین علم و فناوری، تهران، صص. ۴۲-۵۶.
- (۱۲) مهندنژاد، حافظ؛ زنگانه، احمد؛ سعیدی رضوانی، نوید (۱۳۹۹) تحلیل همپوشانی پهنه بندی مکانی فقر و بافت فرسوده در فضاهای پیرا کلان شهری تهران، مجله توسعه فضاهای پیراشهری، سال ۲، شماره ۳، صص. ۱۹۲-۱۷۵.
- (۱۳) وزارت راه و شهرسازی (۱۳۹۷) شناسایی محدوده‌های بافت فرسوده شهر شهرداری، مهندسان مشاور بوند، سازمان نوسازی شهرداری شهرداری.

14) Awinia-Mushi, Christopher. (2013) Examining Urban Poverty, Inequalities and Human Capability Development in the Context of Adjustment: The Case of

- Vingunguti and Buguruni Settlements, Dar-es-Salaam. Phd thesis, Dar-es-Salaam, the Open University of Tanzania, Tanzania.
- 15) Bradshaw, Ted K. (2006) Theories of Poverty and Anti-Poverty Programs in Community Development, *Journal Community Development*, Vol.38, No.1, pp.7-25.
  - 16) Carter, Becky. (2015) Political economy constraints for urban development, GSDRC, Applied Knowledge Service, Helpdesk Research Report.
  - 17) Ejumudo, Kelly Bryan Ovie. & Ejuvwekpoko, Stephen. (2013) The Political Economy of Poverty Eradication in Nigeria: The Perilous and Tortuous Journey for Mdgs, *Public Policy and Administration Research*, Vol.3, No.4, pp.65-74.
  - 18) European Commission. (2010) Combating poverty and social exclusion: A statistical portrait of the European Union 2010, ISSN 1830-7906, and Luxembourg: Publications Office of the European Union.
  - 19) Gough, Ian. (1997) Social aspects of the European model and its economic consequences. In: Beck, W., van de Maesen, L. and Walker, A. (Eds.). *The Social Quality of Europe*. The Hague: Kluwer Law International.
  - 20) Gustafsson, Björn. & Sai, Ding .(2020) Growing into Relative Income Poverty: Urban China, 1988–2013, *Social Indicators Research*, Vol.14, No.1, pp.73-94.
  - 21) Jehoel-Gijsbers, Gerda. & Vrooman, Cok. (2007) Explaining Social Exclusion: A theoretical model tested in the Netherlands, *The Netherlands Institute for Social Research/scp*, The Hague, and July 2007.
  - 22) Jencks, Christopher. (1996) Can we replace welfare with work? in m. R. Darby(ed), *Reducing Poverty in America* (pp. 69-81), Thousand Oaks: Sage.
  - 23) Joshi, Rutul. (2014) Mobility practices of the urban poor in Ahmedabad (India). PhD, Faculty of Environment and Technology, University of the West of England, Bristol.
  - 24) Joseph, Mark. & Chaskin, Robert. & Webber, Henry. (2007) The Theoretical Basis for Addressing Poverty Through Mixed Income Development, *Urban Affairs Review*, Vol.42, No.3, pp.369-409.
  - 25) Koc, Aylin. & Ata, Ahmet Yılmaz. & Çirkin, Zeynep. (2013) Empirical Investigation on Globalization and Social Polarization: Cross Country Analysis, *International Journal of Economics and Financial Issues*, Vol.3, No.1, pp.206-213.
  - 26) Krzysztofik, Robert. & Dymitrow, Mirek. & Grzelak-Kostulska, Elzbieta. & Biegańska, Jadwiga. (2017) Poverty and social exclusion: An alternative spatial explanation, *Bulletin of Geography, Socio-economic Series*, Vol.35, No.4, pp.45-64.
  - 27) Maher Hassan, Sherif. & Mahabir, Ron. (2018) Urban Slums and Fertility Rate Differentials, *Population Review*, Vol.57, No.2, pp.47-70.
  - 28) Mawkhlieng, Donald. & Debbarma, Solomon. (2018) Conditions of urban slums and its quality of life in india: A Regional Analysis, *Journal of Regional Development and Planning*, Vol.7, No.1, pp.71-84.
  - 29) Mcloughlin, Claire. (2014) Political economy analysis: topic guide (2nd Ed.). Birmingham, UK: GSDRC, University of Birmingham.
  - 30) Moges, Abu Girma. (2013) Political Economy of Poverty Reduction, *International Journal of African Development*, Vol.1, No.1, pp.19-39.
  - 31) Ravallion, Martin. & Chen, Shaohua. & Sangraula, Prem. (2007) New Evidence on the Urbanization of Global Poverty, *Policy Research Working Paper WPS4199*, Vol.7, No.1, pp.1-46.
  - 32) Room, Graham. (1997) Social Quality in Europe: Perspectives on Social Exclusion, In Beck, W., van de Maesen, L. and Walker, A. (Eds.). *The Social Quality of*

- Europe. The Hague: KluwerLaw International, pp.255-263.
- 33) Saraceno, Chiara. (2001) Social exclusion, Cultural Roots and Diversities of a Popular Concept. Paper presented at the conference 'Social exclusion and children', 3-4 may 2001 at the Institute for Child and Family Policy. Columbia: Columbia University, pp. 1-18.
- 34) Smith, Tony. & Zenou, Yves. (2003) Spatial Mismatch, Search effort and Urban Spatial Structure, Journal of Urban Economics, Vol.54, No.1, pp.129-156.
- 35) Tolossa, Degefa. (2010) Some realities of the urban poor and their food security situations: a case study of Berta Gibi and Gemechu Safar in the city of Addis Ababa, Ethiopia, International Institute for Environment and Development (IIED), Vol.22, No.1, pp.179-198.
- 36) Zou, Cunming. & Liu, Jianzhi. & Liu, Bencheng. & Zheng, Xuhan. & Fang, Yangang. (2019) Evaluating Poverty Alleviation by Relocation under the Link Policy: A Case Study from Tongyu County, Jilin Province, China, Sustainability Journal, Vol.11, No.2, pp.1-20.
- 37) Zwiers, Merle. & Kleinhans, Reinout. & Van Ham, Maarten. (2015) Divided Cities: Increasing Socio-Spatial Polarization within M. Large Cities in the Netherlands, Discussion Paper, Vol.12, No.8882, pp.1-17.

